

---

# Kereszténynek lenni itt és most

---

## SCHNELLER ISTVÁN

*„Jézus mondta: Ha a hústest a szellemért lett, ez csoda. Ám, ha a szellem lett a testért, ez a csodák csodája. Én azonban azon csodálkozom: Hogy(an) vett ily(en) nagy gazdagság lakozást ebben a szegénységben.”*

Az evangélium Tamás szerint 29. vers, a *Jézus rejtett szavai* című kötetből, fordította Hubai Péter

*„Ez a kegyelem ritkán fénylik fel oly élesen, fényesen, mint az elmúlt karácsonykor szomszéd országokban. Istennek kegyelme hatalmasan megmutatkozott a történelemben és a társadalom életében különböző időszakokban. Eképpen történt karácsonykor is, amikor a legvilágosabb formában testesült meg Krisztus Urunk, ki az igazság maga a társadalomban és a történelemben. És közös élményünké vált Krisztus Urunk ezen újkori és valóságos megtestesülése, tetézve a karácsonynak kegyes örömét, az Evangélium szavát alátámasztotta magával a megtapasztalt étellel.”*

Tőkés László beszéde Szegeden, 1990. február 10-én

A „mit jelent ma kereszténynek lenni” kérdésre két irányban kereshető válasz. Az egyik az, amikor a valahová való tartozás kerül előtérbe, azaz az egyéni létet a közösséghez való tartozása határozza meg. A másik az, amikor a ránk hagyományozott hit magatartás újrafogalmazását vállaljuk. Hitünk centrumából próbáljuk meg felfakasztani erőforrásainkat.

Mai helyzetünkből következik, hogy ne elsősorban a kereszténység, hanem a keresztény ember lehetőségeiről beszéljünk, hiszen saját bőrünkön élhettük és élhetjük át, ami századunkban a nyugati kultúrára általánosan is jellemző volt: az intézményesült mozgalmak, izmusok, rendszerek törekenységét. Az izmusok, rendszerek rombadólt keretei alól legalábbis egy rövid időre előbukkant az egyes ember felelősségének fontossága és súlya.

Magyarországnak az elmúlt 40 évben a legnagyobb kárt nem is maga az elnyomatás, az igazságtalanság, hanem a világ megkettőzésének imperatívusza volt. Ez az imperatívusz a „hinni a templomban kell” negatív parancsában — ha közhelyként is —, de mindent áthatott. Hinni a templomban kell, tehát valahol máshol, elzártan bent az ódon múltban, nem odakint a való világban. Esetleg az otthon falai között, vagy baráti körben.

Mire a világ megkettőzése politikailag és szellemileg végbement, a kereszténység tiltott magatartásformából, túrt magánügygé, sőt később dédelgetett

kulturális hagyománnyá vált. S éppen mert időben és térben sikerült lokalizálni — időben a múltba, térben a templom vagy a lakás falai közé zártan — vált a keresztény viselkedés számára is a világ megkettőzése teljessé.

Ez a folyamat észrevétlenül ment végbe, hiszen politikai értelemben is szétvált a világ. Mindig lehetett azt mondani, hogy ami kint történik, azt ők csinálják, s az — bár súlyos következményei vannak — mégsem fontos; ami pedig bent van, azt meghagyják nekünk, s úgyis ez a fontos: kinek a lelki béke, kinek a gyarapodás.

A külső világ történelmi megrázkódtatásainak kellett eljönniük ahhoz, hogy ez a megnyugtató elrendezettség — külső és belső különlete — felboruljon. Szétszakadt a két külön világ illúziója, a külső betört a belső nyugalmaiba. A nyolcvanas évtized végének politikai megrázkódtatásai nemcsak kint a külvilágban okoztak viharokat, hanem betörték a bent világába, az otthon, a lélek falai közé, azt is felkavarták. A jól megépített falak nemcsak az országhatárok mentén omlottak le, hanem a kint és bent világa között is.

Aki még nem tudta, rá kellett ébrednie, hogy nincsen két külön világ. Amit kigondolunk vagy mondunk, megtörténhet, amit sokan mondanak vagy gondolnak, megtörténik. Keresztény szemmel nézve: ha megadatik az idők csodálatos együttállása, társadalmi, világtörténelmi és közösség-történelmi együttállása, a bátran és hittel kimondott szó valósággá válhat.

Az ige testté lett, és testté lesz a világban újra és újra. Nem véletlen azonban, hogy erről csak múlt vagy jövő időben tudunk beszélni: lett vagy lesz. Bizonyoságot tehet például arról Tókécs László, hogy 1989 karácsonyán az ige testté lett (hiszen maroknyi ember kiállása egy birodalom megrendüléséhez jelentette az utolsó lökést). Reménykedhetünk abban, hogy az ige újra és újra testté válik. Azonban hogy megtörténik-e abban a pillanatban, amikor élünk és beszélünk, nem tudjuk, hiszen ez a legnagyobb misztérium. A titokzatos átváltoztatás, a szó testté változtatása, minden ember, a keresztény ember lehetősége ma is.

A keresztény tanítás mindig is lehetőséget adott arra, hogy a világot mintegy megkettőzve — egy itteni és egy túlnani világgként — lehessen értelmezni. Minden korszakban lehetőség volt annak félreértésére, amit Jézus mondott: „Adjatok meg a császárnak, ami a császáré...”

Ebből arra a következtetésre is juthatunk, hogy az ember egyszerre két világban él — egy külsőben és egy belsőben —, és mindkettőben annak sajátos törvényei szerint kell viselkednie. Még radikálisabban úgy is értelmezhető, hogy határ húzódik a kettő között, át lehet lépni az egyikből a másikba, az utcáról a templomba, a kevésbé szent — vagy profán — helyről a szent helyre. Ugyanakkor a keresztény tanításból válik leginkább nyilvánvalóvá, hogy a két világ nem rajtunk kívül, hanem bennünk van.

Bennünk húzódik a határ, a két világ határán vagyunk, sőt mi magunk vagyunk a határ. Általunk válik valami külsővé vagy belsővé. Az ember azáltal, hogy érintkezésbe lép a világ dolgaival, belső perspektívába állítja őket, belső távlatot nyújt nekik, olyan összefüggésekbe helyezi őket, amelyek önmagukból — a dolgokból illetve azok természetes környezetéből — nem adódnak.

A hívő, gondolkodó ember ezen érintkezés során engedi feltáruulni saját létének gyökereit, belső dimenzióinak centrumát. A dologra új fénycsóva vetül, s ezáltal a világban elfoglalt helye is módosul. A belső vagy egyéni értékrend a mélyrétegekből így a felszínre hozható.

Mivel azonban nem nyilvánvaló, hogy az egyéni értékrend mely dimenziójában születik meg egy döntés, honnan érkezik az értelmező fény, szükséges, hogy a mozgató erő egy tágabb közösség számára is közvetíthető legyen.

A lét összes dimenziója előbb-utóbb meg akar nyilvánulni, azaz hanggá válik. Az azonban, hogy üvöltés vagy szó lesz belőle, rajtunk magunkon, az emberi közösség minőségén múlik.

Akkor nem válik a hang üvöltéssé, ha folyamatosan kísérletet teszünk a szóvá tevésre. Az üvöltés megértésre vágyik, a szó érthetővé akarja tenni magát. Az üvöltés a meg nem értett én kétségbeesése, a szó az adakozó szeretet gesztusa. Az üvöltés „én” központú, a szó „te” központú.

Napjainkban nemcsak az artikulálatlan üvöltés okoz problémát, hanem a túl kész szó is. A hagyományosan vallásos ember számára a szent szövegek, a liturgikus énekek, a szertartások mederbe terelik, régóta kész artikulációs bázissal ruházzák fel a még megfogalmazatlan, kimondatlan gondolatot. A létezés új kihívásai, új problémái azonban új artikulációs bázist követelnek. Ma nagyon kevés a kész, a mindenki által elfogadható minta a szó kimondására, annál több az üvöltésre.

Ezért kell a kereszténység legmélyebb hagyományából merítenünk. Ennek a merítésnek a következő a képlete:

A szóvá tevés közös munka.

— *Én szóvá teszek valamit* — de marad bennem valami, amit nem tudok szóvá tenni.

— *Te szóvá teszel valamit* — de marad benned valami, amit nem tudsz szóvá tenni.

— *Kettőnk szava találkozik* — bennem bővül annak köre, amit szóvá lehet tenni, benned bővül annak köre, amit szóvá lehet tenni.

— *A te szavad behatol az én életembe*, alakít, formál, testté lehet.

A szóvá formálás, a szóvá tevés vagy szóvá válás az ige testté válásának „ellenirányú” azaz felkereső (szembejövő) mozzanata. Ez a mozzanat előfeltétele a fordított irányúnak, a szó testté válásáénak. „Mert ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevében, ott vagyok közöttük” — mondja Jézus. Ezt a kereső mozzulatot az ember önmagától is megteheti.

A szó megteremti a kapcsolatot a külső és a belső világ között. A szóvá tevés azonban nem a végső mozzanat. A végső az, amikor a szó az életbe behatol, átalakító erővé válik, az ige testté lesz. Ez az igazi csoda, a misztérium.

Az ember a határ, a külső és a belső között. Ezen a határon történik a külső és a belső világ áramlása. A határzónában történik az átalakítás. Nemcsak a dolgok jutnak be az emberbe, az ember is a világ dolgaiba, a világ dolgai közé hatol.

Az ember önmagában határpont. A szó ereje viszont kapcsolatot teremt az egyedüli pontok között. A pontokból határvonal, határfelület lesz. A felület szétszakad és megint besűrűsödik. A határfelületen szövődik a világ, jönnek létre az emberi alkotások.

Hihetünk abban, hogy amit kimondunk, erővé válik, kimondott igazságok és kimondatlan indulatok világot alakító erővé válnak. Rábízni magunkat az örök-ké testté váló ígére, az isteni átváltoztató tetre, s eközben minden erővel szóvá és tetté tenni magunkat — ez a keresztény ember lehetősége ma. Eközben magunk is alakulunk, átalakulunk, létünk áldozati létté válhat.

## KÄFER ISTVÁN

*„Oroduj aj za náš národ...”  
„Könyörögj a mi nemzetünkért is...”  
(Szlovák Mária-ének)*

Engesztelődjünk ki szívből egymással. Számúzzuk lelkünkéből a gyűlöletet, a lenézést, a bosszút, a féltékenységet, a félelmet, a bizalmatlanságot — a boldogtalanságot.

A történelem irányítójának szándéka szerint kaptuk a nemzetet, a nemzetben gondolkodás eszközét a mások szeretetének gyakorlására. A nemzetért végzett munka, netán az érte hozott áldozat önzésünk legyőzésének lelki instrumentuma, követésre buzdító tanúságtétel. Szentjeink, nemzetünk nagyjai ékes példáit adták kereszténységnek és magyarságnak. És a korántsem véletlenek sorozataként alakuló történelem újabb sorsfordulóján régióink keresztény nemzetei béketlenkednek egymással, egymásnak okozott bosszú-keservei akadályozzák boldogulásukat, s a nemzet eszköz-funkcióját célként értelmezve békesség helyett háborúság feszül etnikumok és egyének között is.

Szent István koronájának népei közül a magyar és a szlovák került a legszorosabb szimbiózisba. Mindkettőnek csak ez volt a hazája, egyik sem fordulhatott határainkon túli anyanemzetéhez. Etnikai különbségük probléma nélkül oldódott a „hungarus”, „magyarhoni”, „uhorsky” hazatudatban.

A feszültségek akkor keletkeztek, amikor — megint csak nem véletlenül — a Regnum Marianum Hungariae-nak modern magyar nemzetállammá kellett válnia, amelyben nem lehetett helye a modern szlovák nemzetnek. A modern állam útja, mint mindenütt, az egynemzetűvé válás volt, nálunk a magyarosodás, amit a minden korban túlbuzgó hivatal szükségszerűen magyarosítással siettetett. A nemzetévválásban lemaradt szlovákság Csehszlovákia még csak nem is autonóm tartományaként eszmélt Trianon tragédiája nyomán. Továbbra is bizonyítania kellett, bizonygatnia nemzeti létét, s ha másképp nem tudta, mítoszokkal, korábban volt szlovák származású hungarus nagyjainak szlovák nemzetivé gyűrásával. Éledt a gyűlölködés a csehek és a magyarok között, ami tovább lassította a nemzet építését. 1945 kassai kormányprogramja, a magyarság kollektív felelősségrevonása, a fajelméletnek megfelelő magyartalanítás (reszlovakizálás, deportálás, transzfer, lakosságcsere) tovább gátolta az egészséges szlovák nemzeti fejlődést. Mindezt betetőzte az elmúlt évtizedek nagyhatalmi parancsa, miszerint a tudomány eszközeivel is bizonyítani kell a határok történelmi igazságosságát.

A magyar nemzetnek „csak” igazságtalanul elszakított, kisebbséggé tett millióinak jogaiért kellett küzdenie. Önmaga bizonyításáért nem — inkább szégyenkeznie illett nemzeti értékei miatt.

Nehéz az örökségünk. Mindedig nem volt, nem lehetett szó érdemi magyar—szlovák közeledésről. Legutóbb azonos belső és külső erők akadályozták mindkét nemzetet önmegvalósításában. Az emberöltőn át kirekesztő ideológia és hatalom a század első felének szenvedélyeit is csak lefojtotta, így manapság úgy tűnik, mintha megoldhatatlan ellentétek feszülnének magyarok és szlovákok között.

Pedig! Azonos nemzeti védőszentünk van, egyazon egyházmegyékben élünk 8-9 évszázadon át. Pázmány Péternek, magyar nyelvkultúránk jeles barokk ér-

sekének elévülhetetlen érdemei vannak a szlovák irodalmi nyelv megteremtésében. Evangélikus testvéreink együttesen gazdagították a Felföld lutheránus kultúráját és harcoltak az ország vallási és politikai szabadságáért. Krman Dániel szuperintendens II. Rákóczi Ferenc bizalmas embere, „szlovák sajtófőnöke”, követe volt. Magyarok és szlovákok egyformán voltak kurucok és labancok, népdalainkban és históriás énekeinkben legtöbbször csak a nyelv különbözött, a dallamok alig, a témák egyáltalán nem. És hosszan, nagyon hosszan sorolhatnánk még a közös haza közös szellemi értékeit, amelyeket — s ez a legnagyobb közös mulasztásunk és egyben feladatunk — kölcsönösen nem ismerünk, nem építettünk be nemzettudatunkba.

Somorjai Ádám írta nemrég a Vigiliában, hogy Szent Cirill és Metód a magyarság szentje is, s hogy az általuk megtérített szlávok idősebb testvérünk a keresztény hitben. Sorsunk úgy alakult, hogy a szlovákság fiatalabb, érzékenyebb testvérünk lett a modern nemzettéválás máig tartó folyamatában. Őseink hibáiért ne büntessük tovább egymást. Nyissuk meg szívünket megbocsátó szeretetre, türelemre és megértésre, értelmünket töltsük meg közös históriánk ismereteivel.

A krisztusi örömhírnek érvényesülnie kell nemzeteink kapcsolataiban is, mert ha nem ez történik, csak a buta tótot, a felforgató pánszlávot, a Felvidék elrablóját és magyarfalóját, a történelem meghamisítóit látjuk felföldi testvéreinkben, ők meg bennünk a szlávok ezeréves rabszolgatartóit, a Dunán túlra zsuppolandó magyar disznókat, szlovákiai nemzetestünkben pedig szeparatistákat. Közben Európának a keresztény erkölcs lehetőségeit biztosító demokráciájába kérezzük mindahányan. Biztosítsuk mi is egymásnak a megbékélés lehetőségeit, hagyjuk szólni a megértés szavát. Nem kell éppen politika. Elég hozzá hitünk főparancsainak egyszerű gyakorlása is munkánk közben. Mondjuk éppen az eljövendő Katolikus Egyetem szlovakisztikai stúdiumaiban.

## KISZELY KATALIN

Magyarnak lenni... kereszténynek lenni... ebben a vajúdo korszakban, amikor nem látjuk tisztán az utat, és a cél is el-eltűnik szemünk előtt, nem könnyű...

Honfitársaink egy része kénytelen minden idejét és erejét családjára és saját maga fenntartására fordítani, mások nélkülöznek. Sok a primitív, kulturális igények nélkül élő ember. Sokan, főleg idősebbek, félnek az elszegényedéstől, a fiatalabbak viszont gyakran türelmetlenek, mindent azonnal szeretnének elérni, ha ez nem sikerül, a legkényelmesebb megoldást választva elmennek egy olyan országba, ahol a küzdelmet a jólétért már megvívták előttük. — Pedig a szegénység nem csapás, hanem próbatétel és lehetőség magasabb értékek felé fordulni. A küzdelem erősít, az egymásrautaltság létrehozhatja azt az összefogást, amellyel mindent könnyebb elviselni és elérni. Másrészt a gazdagságnak is vannak buktatói, amelyek kivédésére fel kell készülni.

Vezetőink, a felelős beosztásokban lévők egy része nem tudja munkáját megfelelően ellátni, mert nem mérte fel a feladat nagyságát és/vagy túlbecsülte saját

alkalmasságát. Mi pedig csak panaszkodunk, nincs bátorságunk — 40 év kényszerű némasága után — leleplezni a lelkiismeretleneket, figyelmeztetni a jószándékúakat hibáikra és helyretenni a lelkiileg sérült elfogultakat. Sajnos nem szoktunk dicsérni sem. Művészeket, sportolókat ünneplünk, de gazdasági vezetők, politikusok emberségének, tudásának elismerését ritkán halljuk, olvassuk, személyüket támadó írásokat annál inkább. Nem is ismerjük őket eléggé, ezért gyakran nehéz választani, döntéseinkben nem ritkán érzelmek vezetnek, demagóg megnyilatkozások befolyásolnak.

Mindezt tudva, mit kell tenni?

‘Minden körülmények között eleget vállalt illetve helyzetünkéből adódó kötelességeinknek (otthon, munkahelyen) megpróbálva legalább a legszűkebb környezetünkben derűs, meleg légkört teremteni. Ugyanakkor mérjük fel képességeinket, lehetőségeinket és a feladatokat melyeket el is tudnánk vállalni, és amelyeknek meg is tudnánk felelni. Ha nincs különleges adottságunk valami egyedi feladat ellátására vagy közéleti szereplésre, a szociális és kulturális területen vannak a legsürgősebb tennivalók. A betegek, fogyatékosok, szegények, öregek, elhanyagolt gyermekek, magányos felnőttek mind testvéreink. Kell, hogy ők is otthon érezzék magukat ebben az országban! Sokan közülük közvetlen környezetünkben élnek, másokat meg kell keresnünk. Nagyon sokan vannak.

Gyakran halljuk, először nekünk kell megváltoznunk, új lelkiségre van szükség. Sajnos, nem mindenki tud már idősebb korban megváltozni. A felnövő nemzedékért viszont mi vagyunk felelősek! Már a házasságra másképp, korábban, jobban kellene felkészíteni a fiatalokat. Újra meg kellene tanulniok egymást elfogadni, egymáshoz alkalmazkodni, átérezni a szülői feladat súlyát. Az óvodákban, iskolában el kell sajátítani a viselkedést, ízlést és az emberi tartást is. A gimnáziumok és szakközépiskolák mellett a szamunkástanulókkal kellene sokkal többet törődni. És a katonaság is nagy lehetőség!

Igen fontos, hogy közvetlen családján kívül mindenki tartozzék valamilyen közösséghez, ahol nemcsak jól érzi magát, de ahol értékeket is közvetítenek, segítenek tartós emberi kapcsolatokat teremteni és ahol megtanulnak beszélni az események irányításába, nem csak mindig „felülről” várják a segítséget és a megoldásokat.

A keresztény ember feladata — itt és most — abban különbözik, hogy ugyanazt másért, és így másképp csinálja, mint más, a haza sorsáért aggódó honfitársa. A keresztények hazánkban is kisebbségben vannak. Sokan közülük idősek, fáradtak, tehetségtelenek. Fontos, hogy mindenki megtalálja a számára készített feladatot, és akkor — gyengeségük ellenére — képesek lesznek világitani a sötétségben, és a „só” szerepét betölteni, hiszen nincsenek egyedül...

### **Következő számainkból:**

*Ami etválaszt—ami összeköt* Lapunk karácsonyi körkérdésére a magyar szellemi élet jeles képviselői válaszolnak

PÁPA-TEST — a pápalátogatás szociológus szemmel